Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

Prof. dr hab. Mirosław Sadowski
mail: miroslaw.sadowski@uwr.edu.pl

Wrocław, 15 grudzień 2025 r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej magistra Łukasza Gawrońskiego
Implementacja zasady przyrodzonej godności człowieka do systemu prawa przez dobra osobiste jednostki i klauzule generalne,
Sosnowiec 2025 (s. 398).

1. ***Temat pracy doktorskiej***

Wybór tematu dysertacji doktorskiej dokonany przez Pana mgra Łukasza Gawrońskiego wydaje się być w pełni uzasadniony, albowiem kwestia podjęta na łamach recenzowanej pracy nie doczekała się do tej pory tak szerokiego opracowania w języku polskim. I chociaż poza granicami naszego kraju była podnoszona, to jednak raczej w aspekcie cząstkowym bez uwzględnienia pełnej i bogatej literatury przedmiotu. W Polsce brakowało natomiast monografii poświęconej tej problematyce i analizującej ją w sposób obszerny oraz wyczerpujący. W mojej ocenie problematyka przeszczepienia zasady przyrodzonej godności człowieka do systemu prawa przez dobra osobiste jednostki i klauzule generalne jest niezwykle istotnym zagadnieniem społecznym, politycznym a zwłaszcza jurydycznym, bardzo często dotyka bowiem fundamentalnych kwestii dotyczących ludzkiego życia i śmierci. W mojej ocenie recenzowana praca może być ciekawym głosem we współczesnej debacie społeczno-politycznej w kontekście sporu o aksjologiczne podstawy współczesnego świata.

Z tych względów uważam, że przedłożona przez Autora rozprawa świadczy o Jego umiejętności dokonania wyboru naukowo ważnego przedmiotu swoich rozważań i stanowi zarazem

Uniwersytet Wrocławski
WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII
KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

próbę opracowania istotnego problemu badawczego, jak też przyczynia się do ewidentnego wypełnienia luki, nie tylko w obszarze eksploracji nad godnością człowieka w kontekście poszanowania praw człowieka, ale także tworzy interesujący przyczynek do zgłębienia wiedzy na ten temat.

Kończąc ten punkt swoich rozważań, pragnę podkreślić, że Autor w pełni zrealizował podjęty temat, zaś treść rozprawy odpowiada jej celowi określonemu we wstępie.

2. Konstrukcja pracy

Praca składa się z sześciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem i opatrzonych zakończeniem. Wstęp wprowadza w problematykę dysertacji doktorskiej i wskazuje cele badawcze jakie postawił przed sobą mgr Gawroński oraz charakteryzuje treść poszczególnych rozdziałów. Pierwsze dwa obszerne rozdziały (s. 24-133) mają charakter wprowadzający i dotyczą omówienia i analizy koncepcji godności osoby ludzkiej jako aksjologicznego fundamentu systemu praw i wartości (rozdział pierwszy). W drugim rozdziale Doktorant omawia poglądy dotyczące koncepcji ludzkiej godności od starożytności do czasów współczesnych. I tutaj sygnalizuję pewną wątpliwość. Czy rozdział nie powinien rozpoczynać dysertacji? W rozdziale III Autor omawia pojęcie godności osoby ludzkiej we współczesnych systemach prawa. W mojej ocenie zbędne jest omówienie pojęcia godności człowieka w międzynarodowych aktach prawnych i odniesienie ich do przepisów konstytucyjnych Rzeczypospolitej Polskiej. Ta problematyka jest dobrze znana i nie ma potrzeby omawiać jej kolejny raz. Rozdziały IV i V, moim zdaniem najciekawsze i najbardziej wartościowe w całej rozprawie analizują godność osobistą w kontekście kluczowych wartości współczesnego systemu aksjologicznego (rozdział IV) oraz współczesne konflikty aksjologiczne wynikające z relacji zasady godności do zasady równości wobec prawa i ochrony dóbr osobistych. Ostatni VI rozdział został poświęcony przez Ł. Gawrońskiego analizie wpływu konfliktu godności i wolności oraz życia ludzkiego w odniesieniu do zmieniających się realiów społecznych w rozwiniętych społeczeństwach współczesnego świata. Całość wieńczy solidne zakończenie, będące swego

Uniwersytet Wrocławski
WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII
KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

rodzaju rekapitulacją treści zaprezentowanych przez Autora we wcześniejszych wywodach i odpowiedzią na pytania badawcze postawione we wstępie.

Konkludując, pomimo wskazanych wyżej zastrzeżeń, przyjętą przez Doktoranta konstrukcję rozprawy uważam za prawidłową, zaś cały przyjęty przez Autora układ pracy nie budzi innych zastrzeżeń, jest bowiem w pełni adekwatny tak do tematu jak i celu pracy.

3. *Źródła i opracowania*

Dokonany przez Autora wybór aktów prawnych, materiałów źródłowych i publikacji świadczy o dobrej orientacji w literaturze przedmiotu i umiejętności wyselekcjonowania przez niego pozycji przydatnych dla podjętego tematu. Należy zaznaczyć, iż Doktorant wykorzystał sporo istotnych dla rozważanej przez niego problematyki prac zarówno tych opublikowanych w języku polskim, jak i w językach obcych. Pragnę jednak wskazać kilka istotnych prac, szczególnie odnoszących się do rozważań przedstawionych przez Doktoranta w rozdziale I i II, które w sposób znaczący mogłyby wzbogacić jego rozważania. Wymieniłbym tutaj zwłaszcza prace Roberta Spaemanna[1], Eduarda Pickera[2], publikację zbiorową pod redakcją Krystiana Complaka[3], czy monografię Mirosława Sadowskiego dotyczącą ludzkiej godności i dobra wspólnego w papieskim nauczaniu społecznym[4], a ponadto pracę Leszka Boska o wpływie ludzkiej godności na polskie prawo cywilne[5]. Argumentacja przedstawiona we wskazanych opracowaniach mogłaby osłabić lub wzmocnić tezy wysunięte przez Doktoranta. Szczególnie pomocne mogłyby być tutaj analizy wspomnianego Spaemanna, który w szeregu swoich znakomitych prac analizował koncepcję osoby i ludzkiej godności. Uwzględnienie rozważań Spaemanna mogłoby istotnie wzmocnić

---

[1] R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś,* Warszawa 2001. Tenże *Granice. O etycznym wymiarze działania*, Warszawa 2006.

[2] E. Picker, *Godność człowieka i życie ludzkie. Rozbrat dwóch fundamentalnych wartości jako wyraz narastającej relatywizacji człowieka.* Ze wstępem Roberta Spaemanna, Warszawa 2007.

[3] *Godność człowieka jako kategoria prawa,* pod red. K. Complaka, Wrocław 2001. Ta praca zbiorowa była pokłosiem międzynarodowej konferencji, która miała miejsce we Wrocławiu w 1999 roku i przeniosła polskie dyskusje o godności człowieka na znacznie wyższy poziom niż dotychczas.

[4] M. sadowski, *Godność człowieka i dobro wspólne w papieskim nauczania społecznym (1878-2005)*, Wrocław 2010.

[5] L. Bosek, *Gwarancje ludzkiej godności i ich wpływ na polskie prawo cywile,* Warszawa 2012.

Uniwersytet Wrocławski
WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII
KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

analizy mgra Gawrońskiego. R. Spaemann już przed laty wywiódł bowiem, że „Wyłącznym kryterium, które może rozstrzygać o tym, kto jest osobą powinna być *biologiczna przynależność* do gatunku *Homo sapiens*, która powstaje z chwilą poczęcia. Z tych względów początek i kres istnienia osoby jest tożsamy z początkiem i kresem ludzkiego życia. Każdy kto istnieje, istnieje od momentu zaistnienia tego konkretnego, indywidualnego ludzkiego organizmu i będzie istniał tak długo, jak długo organizm ten żyje. *Bycie osoby jest życiem człowieka.*" I dalej: „Chociaż ludzie jako ludzie – konkluduje R. Spaemann - są mniej lub bardziej podobni, to jako osoby nie są podobni, lecz tacy sami w tym znaczeniu, że ***zawsze są jedyni i niewspółmierni w swej godności.***[6] W ocenie tego Autora ludzka godność jest tym czynnikiem, który determinuje jedyność i wyjątkowość człowieka we wszechświecie.[7] W mojej ocenie te treści korespondują z rozważaniami Ł. Gawrońskiego zawartymi zwłaszcza w rozdziale I jego dysertacji. Powtórzę raz jeszcze: znajomość tych publikacji pozwoliłaby Autorowi uniknąć pewnych niebezpieczeństw interpretacyjnych, które wprost korespondują z Jego wywodami, z drugiej zaś strony treści tam zawarte mogłyby wzmocnić ustalenia poczynione w dysertacji, zwłaszcza te dotyczące rozważań aksjologicznych i filozoficznych.

Ogólnie jednak, pomimo przedstawionych powyżej zastrzeżeń pozytywnie oceniam wykorzystanie źródeł wskazanych przez Doktoranta. Docenić należy jego kwerendę odnośnie aktów prawnych, a zwłaszcza rozległego orzecznictwa zarówno trybunałów i sądów polskich jak i europejskich.

4. Strona formalna

Strona warsztatowa rozprawy budzi pewne uwagi krytyczne. Doktorant mało starannie i skrupulatnie wykonał swoją pracę od strony formalnej. Szczególnie przypisy jak i bibliografia sporządzone są z dużą dezynwolturą. Widać to zwłaszcza na przykładzie tekstów których byłem redaktorem i zamieszczonych we Wrocławskich Studiach Erazmiańskich, np. tom VII

---

[6] R. Spaemann, *Osoby*, s. 226.

[7] Jak zauważa Spaemann *Prawa osoby są prawami człowieka. I gdyby we wszechświecie znalazły się inne gatunki naturalne, które są ożywione, mają czujące wnętrze i których dorosłe egzemplarze dysponują zazwyczaj racjonalnością i samowiedzą, wówczas nie tylko te, ale wszystkie egzemplarze tego gatunku musielibyśmy uznać za osoby, a zatem za osoby musielibyśmy uznać na przykład wszystkie delfiny,* ibidem, s. 305

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

nosił tytuł *Prawo życia i śmierci,* a nie jak błędnie podaje: *Prawo dożycia i śmierci.* Podobnie kilka innych tekstów, które były ogłoszone we Wrocławskich Studiach Erazmiańskich. Autor błędnie wskazuje, że były ogłoszone w Prawniczej i Ekonomicznej Bibliotece Cyfrowej, natomiast Biblioteka jedynie udostępnia teksty w wolnym dostępie. Czasami błędnie podaje, że artykuły publikowało Koło Doktryn Politycznych i Prawnych. Odnośnie przypisów szkoda, że są one jedynie odnośnikami, a nie swoistym dialogiem Autora z tekstem i dzięki temu wzbogacają główne rozważania o uwagi na marginesie.

V. Strona merytoryczna

Strona merytoryczna nie budzi istotnych zastrzeżeń. Autor wykazał, że w pełni można uznać go za osobę kompetentną w obszarze prawa konstytucyjnego, a zwłaszcza w zakresie problematyki ludzkiej godności w kontekście jej implementacji do systemu prawa przez dobra osobiste jednostki i klauzule generalne. Uznając wszakże Autora za osobę kompetentną w omawianych w pracy kwestiach, pozwolę sobie sformułować kilka uwag natury krytycznej i polemicznej.

Należy stwierdzić, że wykorzystanie przez Doktoranta metod badawczych formalno-dogmatycznej, hermeneutycznej i aksjologicznej jest w pełni zasadne. Autor korzystał też, choć nie wskazuje jej we wstępie, z metody komparatystycznej, chociażby porównując regulacje prawne dotyczące badanej problematyki, a występujące w różnych krajach, czy organizacjach międzynarodowych. Za równie trafną uznaję również dokładną i wyczerpującą analizę aktów prawnych i orzecznictwa wykorzystanych w pracy doktorskiej.

Sformułowane przez Ł. Gawrońskiego we wstępie dysertacji główne pytanie badawcze brzmi: w jakim zakresie konstrukcje dóbr osobistych osoby fizycznej i ich ochrony jak również klauzule generalne obecne w systemie prawa (zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje) implementują pojęcie godności osoby ludzkiej do różnych gałęzi prawa zapewniając mu właściwą ochronę? Jak dopowiedział Autor skonkretyzowanie zagadnienia badawczego nastąpi poprzez udzielenie odpowiedzi na szereg pytań szczegółowych: Czy godność osoby ludzkiej jest podstawą samoistną czy jest oparta o inne pierwotne w stosunku do niej wartości? Jak przemiany nurtów filozofii człowieka wpływały na kształtowanie się koncepcji godności

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

każdej osoby ludzkiej w systemach prawnych na przestrzeni lat? W jakich przepisach prawa precyzuje się pojęcie godności osoby ludzkiej i jakie to ma skutki prawne? W jaki sposób godność osoby ludzkiej jako niezbywalna jest ogranicznikiem wolności i autonomii woli? Jakie są przykłady wartości współczesnego systemu aksjologicznego godzące w osobistą godność osoby ludzkiej? Jaki jest stosunek godności jako naczelnej wartości w systemie aksjologicznym, do zasady równości wszystkich osób wobec prawa i do prawnie chronionych dóbr osobistych osoby fizycznej? Jakie są cechy konfliktu aksjologicznego obejmującego godność osobistą i wartość życia ludzkiego na przykładzie eutanazji? Jak silny jest wpływ konfliktu godności i wolności oraz konfliktu godności i życia ludzkiego na zmieniające się realia społeczne, światopoglądowe i obyczajowe w rozwiniętych społeczeństwach?

Udzielenie odpowiedzi na te pytania wymagało od Autora wiedzy i umiejętności pogłębionej analizy dotyczących szeregu zagadnień: znajomości prawa konstytucyjnego, praw człowieka, zagadnień filozoficznych, religijnych i etycznych. Głównym celem pracy było zaś dowiedzenie, że konstrukcje w zakresie dóbr osobistych osoby fizycznej i ich ochrony jak również klauzule generalne obecne w systemie prawa (zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje) implementują pojęcie godności osoby ludzkiej do różnych działów systemu prawa zapewniając mu właściwą ochronę. Już na wstępie muszę przyznać, że Doktorant w dużej mierze sprostał oczekiwaniom. Bardzo wysoko oceniam pracę włożoną przez Autora w rozdział IV dotyczący stosunku godności do głównych wartości systemu aksjologicznego. Za szczególnie wartościowe uważam zaś dociekania Ł. Gawrońskiego zaprezentowane w V, przynoszą one bowiem, najszersze i najgłębsze w języku polskim opracowanie dotyczące konfliktów aksjologicznych wynikających z relacji zasady godności do zasady równości wobec prawa i ochrony dóbr osobistych w tej materii. Zagadnienia dotyczące umów sprzedaży narządów ciała, umów o płatny seks, umów o surogacji, umów o pracę niewolniczą, czy wykorzystania wizerunku, nie były dotąd tak kompleksowo omówieone w pojedynczej monografii.

Ponieważ część tych problemów przyniósł rozwój nauk medycznych i nowych technologii w związku z powyższym chciałbym w tym miejscu spytać Doktoranta o to czy jest to katalog zamknięty? Czy możemy przewidując rozwój nowych technologii, zwłaszcza w obszarze sztucznej inteligencji, pokusić się o prognozowanie: czy sztuczna inteligencja będzie

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

w stanie naruszać ludzką godność i kto ewentualnie będzie ponosił za to odpowiedzialność? Czy zdaniem Autora możemy jakoś zabezpieczyć się przed tymi zagrożeniami?

Ł. Gawrónski w sposób zadowalający wykazał, iż analiza pojęcia godności osoby ludzkiej w systemie prawnym, pozwala na postawienie tezy, że jest ona fundamentem aksjologicznym i jest nadrzędna w odniesieniu do innych wartości prawnych. W pełni podzielam to stanowisko, bowiem w literaturze przedmiotu godność człowieka, jako wartość aksjologicznie pierwotna,[8] jest nie tylko fundamentem praw człowieka ale także, metanormą, zasadą prawa konstytucyjnego i kategorią prawa. I tutaj chciałbym zadać mgr. Gawrońskiemu drugie pytanie: zamiennie używa Pan pojęć: godność osoby ludzkiej – godność człowieka. Czy można wskazać w literaturze poglądy opozycyjne wobec tych pojęć? Czy termin godność osoby ludzkiej jest charakterystyczny dla katolickiej nauki społecznej, czy też występuje także u autorów nie uwzględniających fundamentu religijnego?

Doktorant trafnie wskazał, że współczesne debaty dotyczące nad klonowania manipulacji genetycznych, aborcji, czy eutanazji wskazują na ostry konflikt między prawem do autonomii a ochroną godności ludzkiej. Te sfery zdecydowanie kolidują z zasadą niezbywalnej godności człowieka, a państwa często ograniczają wolność jednostki, stawiając na pierwszym miejscu ochronę ludzkiej godności. Tym samym dostrzec można jak współczesne wartości aksjologiczne mogą godzić w godność ludzką, zwłaszcza gdy dotyczą one ciała i życia człowieka. Jakkolwiek uważam, że podejście Autora jest nazbyt optymistyczne co do możliwości liberalizacji społeczeństw, oraz tezy głoszącej, że indywidualizm i wolność osobista zyskują na znaczeniu. To nazbyt okcydentalny punkt widzenia. Choć trafna jest konstatacja Doktoranta, że spory aksjologiczne stają się coraz bardziej wyraziste, zmuszając do szukania nowych odpowiedzi na pytania o granice wolności i wartość życia ludzkiego. I tutaj trzecie pytanie: czy prawo zawsze musi rozstrzygać kwestie aksjologii?

Wskazując na pewne mankamenty pracy należy w tym miejscu zauważyć, że Autor nie ustrzegł się błędów merytorycznych. Jako badacz islamu, a zwłaszcza jego prawa muszę wskazać, że konstatacje Autora głoszące iż ludzie są namiestnikiem, czyli obrazem Boga na ziemi są kompletnie błędne. Na gruncie islamu pogląd, że człowiek jest obrazem Allaha to wielka

[8] M. Sadowski nie zawahał się stwierdzić, że „Jako wartość aksjologicznie pierwotna, godność człowieka u progu XXI wieku zaczyna dominować wśród zasad ustrojowych i jawi się nam dzisiaj, w klasycznym rozumieniu Arystotelesa, metafizyką państwa i prawa, umiejscowiona została bowiem zarówno ponad państwem, jak i prawem pozytywnym", por. idem, *Godność człowieka i dobro wspólne*, op. cit., s. 369

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

herezja. Allah do nikogo i do niczego nie jest podobny. Człowiek nie jest obrazem Allaha, ale jego kaprysem.

Kategoria ludzkiej godności w rozumieniu judaizmu i chrześcijaństwa jest islamowi zupełnie obca. Ponieważ Bóg muzułmanów nie jest „Ojcem", jego twór – człowiek nie może być, inaczej niż w judaizmie i chrześcijaństwie imago Dei. W tych wcześniejszych religiach wyznawcy nawiązują z Bogiem relację, również w taki sposób, że toczą z nim spory, czy prowadzą dialog. Islamowi zupełnie obcy byłby opis stworzenia człowieka, zamieszczony na początku Księgi Rodzaju, który zawiera wiele personalistycznych treści, które upatrują w człowieku niepowtarzalną i bezcenną wartość, która myśli i działa w sposób wolny i która zarazem posiada pewne niezbywalne prawa. Człowiek jako obraz Boga przewyższa wszystkie inne istoty i stanowi kulminacyjny punkt w dziele stworzenia świata. Koncepcja człowieka jako partnera Boga zagospodarowującego ziemię, aby służyła ludziom, ma swoje głębokie zakorzenienie w Księdze Rodzaju, oraz w Nowym Testamencie. Źródła antropologiczno-teologiczne społecznej nauki Kościoła zmierzają we wszystkich aspektach ku tezie głoszącej, że odpowiedzialność za życie wynika bezpośrednio z odkrycia, że chrześcijanie są stworzeni na „obraz Boży" po to, aby zostać synami w Jezusie. W oparciu o powyższe można stwierdzić, że zarówno dla żydów, jak i dla chrześcijan ludzka godność wypływa nie tylko z jego podobieństwa do Stwórcy, ale również z tego, że także człowiek jako współpracownik Boga, razem z innymi ludźmi jest współtwórcą nieustannie powstającego świata. Inaczej jest w islamie, gdzie człowiek nie uczestniczy razem z Bogiem w kreowaniu świata, ponieważ jego relacja w stosunku do Boga polega na podporządkowaniu się majestatowi Stwórcy. Jan Paweł II w pełni zasadnie stwierdził, że chociaż Bóg Koranu nazwany jest „najpiękniejszymi imionami, jakie zna ludzki język, (to) ostatecznie jest to pozaświatowy Bóg, który pozostaje tylko Majestatem, a nie jest

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

nigdy Emanuelem, Bogiem z Nami. Islam nie jest religią odkupienia....Dlatego nie tylko teologia, ale także i antropologia islamu tak bardzo różni się od antropologii chrześcijańskiej.[9] Pomimo tego błędu konkluzje Autora dotyczące postrzegania praw człowieka przez wyznawców islamu, zwłaszcza te przytoczone za A. E. Mayer są zasadniczo trafne.

Drobny błąd wkradł się również w rozważania Doktoranta dotyczące zupełnego sprzeciwu buddyzmu wobec eutanazji. Niektóre nurty zezwalają na tego typu działania zmierzające do zakończenia ludzkiego życia.

Te drobne uwagi, bardziej o charakterze uzupełniającym i polemicznym nie przesądzają o mojej pozytywnej ocenie rozprawy.

Uważam, że Doktorant w zajmujący i pełen pasji sposób, a jednocześnie daleki od stronniczości, przedstawił trudne zagadnienia etyczne i światopoglądowe analizowane w rozprawie doktorskiej na gruncie prawa, dając dowód tego, ze w pełni panuje nad badanym zagadnieniem.

Raz jeszcze pragnę zaakcentować, że mgr Gawroński słusznie wywiódł i przekonująco uzasadnił swoją końcową konstatację głoszącą, że nadrzędność godności osobistej w systemie prawnym ma głęboki wpływ na kształtowanie prawa oraz orzecznictwa. Tym samym słuszna jest teza głosząca, że godność stanowi fundament aksjologiczny prawa, bowiem znajduje ona potwierdzenie w wielu współczesnych systemach prawnych

Reasumując: wnioski końcowe są trafne i poparte dobrą argumentacją.

6. Podsumowanie

Konkludując, uważam, po pierwsze, że Doktorant wykazał się wiedzą z zakresu znajomości zasady przyrodzonej godności człowieka w kontekście jej przeszczepienia do systemu prawa przez dobra osobiste jednostki i klauzule generalne. Magister Łukasz Gawrónski w sposób rzeczowy i kompetentny oraz, co nie zawsze było zadaniem łatwym, bezstronny, poddał analizie i ocenie kwestie dotyczące fundamentalnych zagadnień życia i śmierci. Bibliografia wskazuje na dobrą znajomość literatury przedmiotu i głównych ujęć teoretycznych problematyki będącej przedmiotem rozprawy. Po drugie, dysertacja doktorska stanowi, rozwiązanie klarownie określonego zadania badawczego, jakim jest ukazanie próby

[9] M. Sadowski, *Islam. Religia i prawo,* Warszawa 2017, s. 88-89.

Uniwersytet Wrocławski

WYDZIAŁ PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII

KATEDRA DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH
ul. Uniwersytecka 22-26
50-145 Wrocław
tel. +48 71 375 23 31 | +48 71 375 23 32
www.uni.wroc.pl

implementacji ludzkiej godności do systemu prawa dzięki wykorzystaniu kategorii dóbr osobistych jednostki i klauzul generalnych.

To wielowymiarowe ujęcie zaproponowane przez Doktoranta nie było zadaniem łatwym, a zostało przez Ł. Gawrońskiego udanie zrealizowane. Autor wykazał poprawność metodologiczną. Ponadto Doktorant umiejętnie sformułował pytania i poszukując odpowiedzi, wykorzystał szeroki repertuar narzędzi badawczych.

Uważam także, że w warstwie opisowej oceniana dysertacja posiada niepodważalne wartości epistemiczne. Jest to bowiem pierwsza praca w języku polskim tak szeroko i kompleksowo analizująca tytułowe zagadnienie.

Wszystko to uzasadnia ocenę, że rozprawa doktorska mgra Łukasza Gawrońskiego spełnia wymogi zawarte w art. 187 ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.). Uważam, że stanowi ona podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora nauk prawnych. Wnoszę zatem o jej dopuszczenie do dalszego procedowania.